

AFSTUDEERPRESENTATIEDAG

Zaterdag 22 mei, 12.30 – 18.00 uur

Locatie: RAvB, Auditorium

Graag nodigen wij je uit voor alweer de 4^e afstudeerpresentatiedag van de Rotterdamse Academie van Bouwkunst. Deze vindt plaats op zaterdag 22 mei 2010, aanvang 12u30.

Tijdens deze dag presenteert een 'cohort' afstudeerders de stand van zaken van hun afstudeerproject aan de Academiegemeenschap. De afstudeerders zitten op ongeveer 2/3^e van hun afstudeertraject.

Naast de Academiegemeenschap (studenten, docenten, afstudeermentoren, externe deskundigen en Staf) zijn er, speciaal voor deze dag, een aantal geselecteerde **visiting critics** uitgenodigd. Deze kritische vakgenoten zullen de afstudeerders stevig aan de tand voelen over hun afstudeerproject. De visiting critics zijn:

Huub Juurlink (stedenbouwkundige, partner Juurlink + Geluk)

Irma van Oort (architect, partner KCAP)

Oliver Thill (architect, Atelier Kempe Thill)

Harm Tilman (hoofdredacteur 'De Architect')

Dankzij de deelname van deze externe critici biedt de afstudeerpresentatiedag niet alleen de Academiegemeenschap de mogelijkheid kennis te nemen van de verschillende, lopende afstudeerprojecten (dat geldt ook voor de afstudeerders zelf: ze kunnen zien en horen wat hun collega-afstudeerders aan het doen zijn), maar levert ze de afstudeerders ook extra input voor het vervolg van hun project op.

Tot ziens op 22 mei!

**Rotterdamse
Academie
van
Bouwkunst**

Bijlagen

- *Pagina 2: programma en vaartijden Aqualiner*
NB: in verband met een motorstoring aan de Aqualiner worden watertaxi's ingezet. Zij opereren als pendeldienst en zullen op dezelfde aangegeven tijden in het schema varen.
- *Vanaf pagina 3: korte toelichtingen op de stand van zaken van de te presenteren afstudeerprojecten*

Programma afstudeerpresentatiedag zaterdag 22 mei 2010

12.30 – 13.30 uur:	Inloop + lunch
13.30 – 13.40 uur:	korte introductie door Chris van Langen

13.40 – 13.50 uur:	presentatie Wilco Otte (S)
13.50 – 14.00 uur:	commentaar visiting critics
14.05 – 14.15 uur:	presentatie Michiel Raats (A)
14.15 – 14.25 uur:	commentaar visiting critics
14.30 – 14.40 uur:	presentatie Paul van den Berge (A)
14.40 – 14.50 uur:	commentaar visiting critics
14.55 – 15.05 uur:	presentatie Wessel Reinders (A)
15.05 – 15.15 uur:	commentaar visiting critics
15.20 – 15.30 uur:	presentatie Ekkehard van Rosendaal (A)
15.30 – 15.40 uur:	commentaar visiting critics

15.45 – 16.00 uur:	korte pauze
--------------------	-------------

16.00 – 16.10 uur:	algemeen slotwoord Huub Juurlink
16.10 – 16.20 uur:	algemeen slotwoord Irma van Oort
16.20 – 16.30 uur:	algemeen slotwoord Oliver Thill
16.30 – 16.40 uur:	algemeen slotwoord Harm Tilman

16.45 – 17.45 uur:	borrel
--------------------	--------

Vaartijden watertaxi's

Willemskade vertrek	Jobshaven aankomst	Jobshaven vertrek	RDM aankomst
12.10	12.15	12.20	12.30
RDM vertrek	Jobshaven aankomst	Jobshaven vertrek	Willemskade aankomst
17.00	17.10	17.15	17.20
18.00	18.10	18.15	18.20

Wilco Otte – Een Rotterdamse Haven

Stedenbouw; tussen 2de en 3de peiling (oude stijl)

Commissie

Mentor: Roel Bakker

Externe deskundigen: Jacques Vink en Isabelle Vries

Secretaris: Chris van Langen

Korte toelichting op de stand van zaken van het afstudeerproject

De Rotterdamse haven is inmiddels geen haven meer, maar een terminal. Hoe kan deze terminal weer een haven worden, een complex waarbinnen de havenmachine en stedelijke activiteiten elkaar wederom ontmoeten?

In 2006 ben ik drie maanden in Japan geweest om de synergie tussen havenactiviteiten en stedelijke activiteiten in de Japanse havensteden te onderzoeken. Het havengebied wordt in Japan namelijk niet alleen ontwikkeld voor havenactiviteiten. Het ruimtegebrek, maar bovenal de notie dat het overgangsgebied tussen de zee en het land een uniek gebied is waar het Japanse leven plaats vind heeft er al eeuwen voor gezorgd dat alle activiteiten bij/naast elkaar zijn geplaatst.

De organisatie en locatie van het havencomplex wordt vooral bepaald door de heersende wereldeconomieën. Nieuwe overslagtechnieken, schaalvergroting en nieuwe productieprocessen hebben de maat van het water en het gebruik op de kavel voortdurend veranderd. Deze logica maakt het complex tot een uniek en voortdurend veranderend landschap in Nederland.

Het landschap is inmiddels geïsoleerd komen te liggen in de Rotterdamse regio. Ruimtelijk verstopt, met minimale verbindingen, maar vooral door wetgeving op afstand gehouden van stedelijke activiteiten. Deze stedelijke activiteiten ervaren het havencomplex voornamelijk als hinderlijk.

Het Havenbedrijf ingezien dat het organiseren van een optimaal functionerend havencomplex zich niet zonder de medewerking van de regio kan blijven ontwikkelen. De bijdrage en acceptatie vanuit de regio en het rijk voor de financiering van de uitbreiding van nieuw havenareaal, uitbreiding infrastructuur (ook buiten de regio), milieuwetgeving maken het noodzakelijk dat het Havenbedrijf zich moet blijven uitleggen. Zo zal de aanleg van de nieuwe Maasvlakte II door de enorme investeringen en impact op de natuur en de kust, mijns inziens, niet mogelijk mogen zijn als slechts een havencomplex.

Daarnaast stoeit het havencomplex met een onaantrekkelijk imago als werkplek. Goed opgeleid personeel mijdt een werkplek in de haven. Kortom het havencomplex zal zich naar buiten moeten keren om zich te presenteren aan de buitenwereld, als een aantrekkelijk werkgebied maar vooral als een milieubewust en innovatief economisch complex.

Het Havenbedrijf heeft in 2006 een beeldkwaliteitplan¹ laten maken door een zestal Nederlandse ontwerp bureaus. De opgave was een antwoord te vinden op het negatieve beeld (letterlijk) dat de haven bij velen oproept.

Een belangrijke conclusie voor mij is dat bijna alle voorgestelde ingrepen verklaarbaar zijn vanuit het denken vanuit de stad. Hoe kunnen we stedelijke activiteiten toevoegen in de haven en wel op een manier die past bij de wensen van de stad. Recreatieve routes met uitkijpunten voor de stedeling en openbare ruimtes worden landschappelijk ingericht. Zeer weinig voorstellen voegen condities toe voor nieuwe economische kansen voor het havencomplex.

Vermoedens

De komende decennia zal het havencomplex onder invloed van mondiale trends wederom gaan veranderen. De opkomst van biobrandstoffen, de afname van olie als grondstof voor de chemische industrie en als brandstof voor gemotoriseerd verkeer, de opkomst van nieuwe productielanden en schaalvergroting in de scheepvaart zullen opnieuw eisen stellen aan het havencomplex. Deze mondiale trends zullen wellicht bestaande productie- en overslagketens doen verdwijnen, maar vooral ook nieuwe ketens doen opkomen. Deze veranderingen zullen het complex de komende 50 jaar ruimtelijk en functioneel doen veranderen.

Volgens mij zou het interessant zijn om nu eens na te denken over de manier waarop de "haven" stedelijke activiteiten wil aantrekken. Welke stedelijke activiteiten bieden de havenbedrijven en het havenbedrijf een meerwaarde in de ontwikkeling van het havencomplex?

---

¹ Havenzicht, beeldkwaliteit van de haven, een verkenning, Havenbedrijf Rotterdam NV, augustus 2007

Michiel Raats – The Emerald City

Architectuur; tussen 1ste en 2de peiling (oude stijl)

Commissie

Mentoren: Lara Schrijver & Chris van Duijn

Externe deskundige: Judit Neurink

Secretaris: Jeroen Visschers

Korte toelichting op de stand van zaken van het afstudeerproject

the Emerald City

dreaming of dystopia

Bagdad 2020; bijna twee decennia na de 'bevrijding' van Irak is de hoofdstad van de natie nog altijd verscheurd. Waar voorheen een wreed dictator huisde verschuilt zich nu een machteloze regering die tevergeefs poogt een stuurloos land overeind te houden. Waar eens een heterogene bevolking in relatieve vrijheid met elkaar de straten en pleinen van de stad bevolkte daar heerst nu een postapocalyptische stilte en spanning. In de jaren na de 42 dagen durende invasie belandde de stad diverse malen op de rand van de afgrond, perioden van totale anarchie en sektarisch geweld waren niet langer op één hand te tellen. De ongekende vrijheid die welhaast opgelegd werd, werd onmiddellijk met alle mogelijke middelen bevochten. Het resulteerde in een stad die gevangen werd gehouden in haar eigen angst en waar overal littekens zichtbaar waren die haar inwoners herinnerde aan de uitzichtloze situatie waarin ze zich aldoor bevonden. In het laatste decennium ontstonden op de 'ruïnes van de oude stad' nieuwe samenlevingen. Gekenmerkt door de verschillende wijzen waarop ze met de schijnbaar uitzichtloze situatie omgaan, pogen ze de herwonnen vrijheid te laten stollen in hun persoonlijke of collectieve utopieën.

Een schijnbaar onmogelijke opgave maar verrassend genoeg vertoont de staat waarin Bagdad verkeert een aantal parallellen met Utopia. Utopia is vanuit haar Griekse oorsprong de niet bestaande plek, maar heeft in de literatuur, de kunsten en later ook in de sociale wetenschappen de connotatie voor de gedroomde ideale plek of toestand gekregen. In Bagdad heerst een ongekende hoop; een permanente honger naar het consumeren van de vrijheden die mogelijk gemaakt werden en een ideaal om deze vrijheden om te vormen tot een nieuwe, betere wereld. En daarnaast is Utopia innig verbonden met Dystopia. De gitzwarte nachtmerrie waarin alle levenskracht vervliegt. Deze conditie, negativiteit in haar zuiverste vorm, treft Bagdad met grote regelmaat zoals hierboven al gememoreerd. Bagdad is dan ook een stad van 'Angels and Demons'. Een stad waar een continu gevecht plaatsvindt tussen uitersten, waar het steeds weer de vraag is hoe deze uitersten leiden tot condities waarin het individu en het collectief kan blijven bestaan.

The Emerald City is enerzijds een persoonlijke zoektocht naar een verhouding tot een uiterst onzuiver te definiëren discipline; architectuur. Anderzijds is het een speculatief experiment naar een narratieve architectuur.

Paul van den Berge – POP2020

Architectuur; kort na de 4de peiling (nieuwe stijl)

Commissie

Mentor: Stefan Witteman

Externe deskundigen: Jeroen Hoorn en Anneke van der Linden

Secretaris: Jeroen Visschers

Korte toelichting op de stand van zaken van het afstudeerproject

Inleiding

Rotterdam heeft een roemruchte geschiedenis als het om (pop)muziek en de daarbij behorende ruimtes gaat. Denk hierbij aan Nighttown (veel grote artiesten hebben hier gespeeld), parkzicht (ontstaan gabber), de maassilo's etc. Echter heeft Rotterdam deze naam alleen maar aan zijn verleden te danken. Het huidige klimaat is er een van concurrentie, gemeentelijke inmenging en missers. Rotterdam heeft de boot gemist tijdens de Nederlandse popzaal- bouw hype uit de begin jaren -90 en heeft daar nog altijd last van. De gemeente probeert nog altijd om zo een gebouw in Rotterdam te plaatsen, maar kijkt hierbij mijns inziens niet goed naar wat Rotterdam écht nodig heeft. Een stad als Rotterdam zou een plek moeten hebben waar de (Rotterdamse) muziek centraal staat. Een gebouw dat het gezicht van de Rotterdamse muzieksce­ne weer op de landelijke kaart kan zetten. Een gebouw wat muziek uitstraalt en aanzet tot experimenteren. Een gebouw waar geleerd is van de problemen bij de andere podia in Nederland en om een toekomstbestendig plan te realiseren waarbij Rotterdam ook de naam muziekstad krijgt.

Concept

Rotterdam is al voorzien van een uitgebreid netwerk van zalen en podia, waarom zou je daar geen gebruik van maken als het toch al bestaat?

Rotterdam zou je op kunnen vatten als één groot poppodium, bijna alles is er al: kleine zalen, cafés, middelgrote zalen, donkere kroegen. Deze zijn met elkaar verbonden door het OV netwerk in het centrum of liggen op loop / fietsafstand. Het enige wat er mist is één centraal punt: een samenkomsthal, een plek waar men samenkomt voor of na een voorstelling: de foyer, het gezicht van het poppodium dat heel Rotterdam eigenlijk is.

Duidelijk is het dat het geen poppodium gaat worden zoals we die nu kennen. De problemen van deze podia komen nu naar boven. De bezoeker zal in dit nieuwe gebouw niet meer alleen consument zijn van de muziek, maar een participant. Verder gaan de podia gaan in de nabije toekomst de maatschappelijke positie die ze in hun beginperiode hadden weer terugnemen, namelijk die van een creatieve "vrijplaats". Een plek om te experimenteren met muziek, vrij van commercie.

Om dit mogelijk te maken moet het gebouw op een andere manier (economische) bestuurd en gerund worden dan de huidige podia. Dit om niet met dezelfde commerciële partijen te moeten samenwerken zodat deze invloed kunnen uitoefenen op de programmering of bedrijfsvoering. Er wordt een samenwerking gezocht met de verschillende muziek gerelateerde onderwijsinstellingen in Rotterdam. Deze kunnen in het gebouw gebruik maken van de oefenruimtes, opnamestudio's, kantoren en winkels. Ook zal er plaats zijn voor kleine zelfstandigen, muziek gerelateerde winkels en organisaties van de verschillende bestaande podia. De grote zaal kan verder functioneren als aanvulling op het al bestaande netwerk van podia en zo een overloopfunctie vervullen.

Net als de oude podia zijn ontstaan (in gekraakte leegstaande panden van steden) wordt er hier ook weer een stuk van de stad geannexeerd en overgenomen. Hierdoor wordt een nieuwe ruimte aan de stad toegevoegd. In dit geval wordt dat gedaan door het toevoegen van een "backbone" aan de stedelijke structuur. De backbone herbergt verscheidende faciliteiten voor de ruimte die eromheen gecreëerd wordt. De ruimte om de backbone is klaar om in gebruik genomen te worden door de artiesten en bezoekers.

Stand van zaken

Na een lange periode van vooronderzoek en het scherp krijgen van het concept (op vele verschillende niveaus) wordt er voor de presentatiedag op 22 mei een eerste ontwerp gepresenteerd (peiling) Dit model zal ook tijdens de presentatiedag gebruikt worden.

Wessel Reinders – Huis van Zijn

Architectuur; tussen 3de en 4de peiling (nieuwe stijl)

Commissie

Mentor: Evelien van Veen

Externe deskundigen: Jacob Voorthuis en Johan de Koning

Secretaris: Robert von der Nahmer

Korte toelichting op de stand van zaken van het afstudeerproject

Aanbod en vraag op het gebied van vooral oosters geïnspireerde spiritualiteit zijn al lange tijd groeiende, maar komt de laatste jaren steeds meer vanuit het alternatieve circuit naar de oppervlakte. In steeds bredere kring wordt de gunstige invloed van aandachtsoefening onderkend en gestimuleerd.

Hadden spirituele tradities door middel een afgezonderd monastisch leven ultieme verlichting tot doel - los van alle gehechtheid aan het bestaan en ultieme verbondenheid met het kosmische. Nieuwe westerse interpretaties zijn meer gericht op nuchtere en directe integratie van low-profile-verlichting midden in het dagelijks leven.

In de diverse spirituele tradities leidden accentverschillen van hoe verlichting te bereiken is tot verschillende ruimtelijke concepten. Hoewel de ruimtelijke kwaliteit van bijvoorbeeld kloosters en ad hoc gebruik van oosterse clichés een kennelijke positieve invloed hebben op de beoogde staat van zijn, sta ik een geëigender ruimtelijkheid voor die aansluit op het verschoven conceptuele accent van de moderne westerse contemplatie.

Daarnaast: geldt bovenstaande in algemene zin en voor accommodaties in buitengebieden, in Rotterdam vinden cursussen op dit gebied vaak plaats in weinig inspirerende plekken: schoolgebouwen, gymzalen of aan huis.

Omdat in de moderne spiritualiteit naast regelmatige begeleide training ook dagelijkse oefening 'tussen de bedrijven door' wordt gestimuleerd, heb ik een plek juist zeer nabij woon- en bedrijfsgebieden gewild. Binnen de dagelijkse beslommingen blijkt vaak het vinden van een geschikte meditatieplek in tijd en ruimte moeizaam.

Ook wilde ik binnen één omgeving zowel individuele oefening als begeleide training mogelijk maken; een combinatie die thans niet te vinden is. Daartussen schep ik ruimte voor onderlinge ontmoeting en inspiratie.

Doel van aandachtsoefening is ervaring van innerlijke stilte en verbondenheid temidden van dagelijkse omstandigheden. Theoretisch zou een eigen plek en vorm overbodig zijn. Maar zoals meditatie zelf een middel is, is het ook noodzakelijk om met regelmaat deze ervaring op te doen in zekere fysieke stilte en van hectiek afgescheiden omstandigheden. Doel, middel en de schijnbare paradox tussen onthechtheid, verstillings en afzondering enerzijds en geaardheid op de plek en verbondenheid met de omgeving anderzijds, bepalen het concept van mijn gebouw.

Mede omdat er - ondanks overvloed aan literatuur op dit gebied - niet of nauwelijks iets te lezen is over concrete ruimtelijke implicaties van hedendaagse opvattingen, was mijn verkenning van de belangrijkste contemplatieve tradities en de daaruit voortvloeiende ruimtelijk conceptuele consequenties erg belangrijk. Het definieerde de condities mijn opgave te meer.

Zoals moderne meditatieve varianten hun inspiratie vooral vinden in de taoïstische en zenboeddhistische traditie, zo bleken deze stromingen ook het meest inspirerend voor mijn doel. Vooral omdat juist deze de verlichting en verbondenheid 'het dichtst bij huis' zochten: in de aardse, alledaagse -zij het sterk geënceneerde- omgeving.

Relatie van het gebouw tot de stad is kernpunt voor de opgave. Het vraagt precisie van de locatiekeuze en bepaalt het ontwerp. Het neemt daarin stelling ten opzichte van de uiteenlopende tradities.

Naast verkenning van tradities heb ik ook onderzocht wat de diepere waarden zijn van de belangrijkste begrippen uit de literatuur. Stilte en hier en nu zijn zeer veel terugkerende sleutelbegrippen. Stilte als aanduiding van de bedoelde staat van zijn wordt ook veel aangehaald als letterlijke randvoorwaarde voor meditatie. Die letterlijkheid behoefde nader onderzoek, want die blijkt niet perse alleen het volstrekt ontbreken van geluid te behelzen.

Mijn gebouw beoogt enerzijds ingekeerdheid en geborgenheid, en vanuit die verstillings tegelijk verbondenheid met werkelijkheid, tijd en plaats in brede zin. Temidden van alles dient het er niet voor zichzelf te staan, maar beoogt het voor zowel gebruikers als passanten bewustwording en markering van het hier en nu te zijn.

Optimale zichtlijnen op karakteristieke Rotterdamse elementen, historie, moderniteit, de grens tussen drukte en rust en tussen bepalende Rotterdamse tijdvakken maken de locatie tussen Grotekerkplein en Hoogstraat zeer geschikt en blijkt stedenbouwkundig interessant.

De soms ook letterlijk open kant van het plan en beoogde verstillings midden in de stad vraagt om niet courante akoestische en esthetische elementen.

Ekkehard van Rosendaal – Huis van de Democratie De Kubus of het Ei?

Architectuur; tussen 3de en 4de peiling (nieuwe stijl)

Commissie

Mentor: Birgit de Bruin

Externe deskundigen: Erik Blits en Maarten Terryn

Secretaris: Robert von der Nahmer

Korte toelichting op de stand van zaken van het afstudeerproject

Uitgangspunt

Het afstudeerproject startte vanuit de fascinatie voor de hedendaagse (democratische) maatschappij. Er heerst een nieuwe wereldorde. Alles wat welvaart en democratie gebracht heeft, moet worden bevochten. Inzicht in de drijfveren van deze samenleving is belangrijk.

Kan een schakeling van ruimtes inzichtelijk maken hoe gebruikers van de democratie met elkaar en met het systeem verbonden zijn? Kan dit ontwerp resulteren in een hedendaags monument?

Vooronderzoek

In de onderzoeksfase werden het ontstaan van de middeleeuwse stad en architecturale typologieën als metafoor voor onze huidige samenleving, onderzocht. De vertaling van dit onderzoek in een ruimtelijk model, leidde tot een te letterlijke en eenduidige vertaling van het systeem. Om de (on)zichtbare krachten in en achter het systeem te verbeelden, is een meer associatieve ontwerpmethodiek nodig. Aan de hand van de personages uit twee toneelteksten: 'Huit Clos' van Jean-Paul Sartre en 'Onschuld' van Dea Loher, werd geprobeerd om het ontwerpproces betekenis te geven en te sturen. Dit leidde tot een te specifieke vormgeving die de personages niet kon overstijgen. Het raakte nog niet voldoende de essentie van deze samenleving.

Huidige visie

Het boek 'Sferen' van de hedendaagse filosoof Peter Sloterdijk heeft het ontwerpproces een andere wending gegeven.

Sloterdijk onderneemt in de Sferen de ambitieuze poging de geschiedenis van de mensheid te vertellen. Daarbij gaat hij niet langer van de traditionele filosofische vraag uit 'Wat is de mens?'. Voor de auteur is de vraag 'Waar is de mens?' belangrijker. Waar leven de mensen nadat ze tot het besef gekomen zijn dat ze op een kogel of globe wonen, en die vreemde onmetelijke ruimte tot hun huis moeten maken? Om deze vraag te beantwoorden ontwikkelt Sloterdijk zijn theorie van de sferen: de mens is vóór alles een 'sferenbouwer', want hij moet vormgeven aan de onmetelijkheid van de wereld. Hij omhult zich met sferen (een huis, een stuk land, een park, een natie) om zich te beschermen tegen de anderen en tegen de wereld, maar ook om die wereld in het klein na te bootsen.

Door het ontwerpproces te inspireren op de teksten van Sloterdijk kreeg het huis langzaam maar zeker de vorm die het uitgangspunt van dit project vertaalt. Ondanks dat er niet meer letterlijk van de toneelteksten van Sartre en Loher vertrokken is, functioneert het ontwerp toch als een sluitend toneelbeeld vertaald in architectuur.

Het doel is de toeschouwer van het huis terug te voeren naar een zo hoog mogelijke gewaarwording van zijn of haar gevoel van ontvangen en handelen in een gemediatiseerde, commerciële en politieke wereld.

Concreet: stand van zaken

Tijdens de komende presentatie zullen de toeschouwers door middel van een korte vertelling doorheen het huis geloodst worden. Gaandeweg de vertelling wordt het huis inzichtelijk gemaakt door tekeningen en 3D beelden.

Duiding wijziging titel project

Inzicht in de complexiteit van de samenleving heeft er toe bij gedragen dat de titel van het project gewijzigd is. De titel 'Huis van de democratie' dekte niet meer de hele lading. De titel 'de kubus of het ei?' is slechts een werktitel.